

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

Рівень освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	«Публічне управління та адміністрування»
Тривалість викладання	4-й семестр (7, 8 чверть)
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Заняття:	
лекції:	1 година на тиждень
практичні:	2 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

Кафедра, що викладає: Державного управління і місцевого самоврядування

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Lashchenko.O.V@nmu.one

Викладач:

Лашенко Оксана Василівна

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри

Персональна сторінка:

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Lashenko/Lashenko>

E-mail: Lashchenko.O.V@nmu.one

1. Анотація до курсу

Курс "Демографічні процеси в сучасному суспільстві" присвячений аналізу змін у структурі та динаміці населення, їх впливу на соціально-економічний розвиток держав та глобальні тенденції демографічного розвитку.

Особлива увага приділяється демографічній ситуації в Україні, демографічним викликам, пов'язаним із війною, міграційним процесам, зменшенню трудового потенціалу та можливим стратегіям демографічної політики для забезпечення сталого розвитку країни.

Актуальність дисципліни також обумовлена глибокою демографічною кризою, яка набула загрозливого характеру. Втручання держави у демографічні процеси є далеко не завжди виправданим, проте, у випадку сучасної України воно є необхідним. Україна має дбати якщо не

про остаточне вирішення демографічних проблем, то принаймні про суттєве пом'якшення негативних тенденцій.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти комплексу компетентностей у сфері демографічного розвитку та демографічних процесів в сучасному суспільстві, у т. ч. засвоєння знань щодо теорії, правових основ, принципів, цінностей методів, технологій демографічної політики з урахуванням захисту національних інтересів, необхідності забезпечення сталого розвитку та подолання демографічної кризи. Вивчення дисципліни передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних управлінських знань у здобувачів вищої освіти.

Завдання курсу:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з сутністю, особливостями, теоретичними та методологічними засадами проведення демографічної політики, розглянути її моделі соціальної роботи, сучасні теоретичні та практичні підходи до регулювання у демографічній сфері;
- навчити аналізувати нормативно-правові акти, стандарти у демографічній сфері;
- ознайомити з демографічною статистикою та навчити користуватися джерелами інформації у демографічній сфері
- ознайомити із світовим досвідом демографічного розвитку та демографічної політики;
- засвоїти мету, завдання, напрями, пріоритети та складові демографічної політики;
- навчити виявляти та обґрунтовувати шляхи подолання демографічної кризи та мінімізації її соціальних наслідків.

3. Результати навчання:

- вивчити основні поняття, теоретичні підходи до розгляду демографічної політики, розкрити мету, завдання, напрями, пріоритети, складові демографічної політики;
- оцінювати чинну демографічну політику країни, соціально-демографічні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях з урахуванням демографічних проблем та зарубіжного досвіду;
- інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід демографічної політики, розуміти зв'язок між тенденціями демографічного розвитку з напрямками демографічної політики та конкретними завданнями у сфері соціальної роботи;
- обґрунтовувати шляхи подолання демографічних проблем, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки на основі знань суб'єктів та об'єктів, методів, форм та технологій демографічної політики;
- розглядати прийняття професійних рішень у соціально-демографічній сфері, розробляти плани, програми заходів, спрямованих на покращення демографічної ситуації в країні, регіоні та громаді.

4. Структура курсу

Тижні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
1	Вступ до курсу Мета, завдання, результати Політика курсу Навчальні матеріали Система та критерії оцінювання	Лекція	Силабус Презентація курсу Методичні рекомендації Рекомендовані джерела ККР для проведення заліку	-
	Тема 1. Теоретичні засади демографічних процесів в сучасному суспільстві		Презентація за темою Рекомендовані джерела	
	Практичне заняття «Наслідки демографічної кризи для соціальної сфери»	Практичне заняття	Методичні рекомендації	0-3
2	Практичне заняття «Наслідки демографічної кризи для соціальної сфери»	Практичне заняття	Методичні рекомендації	0-4
3	Тема 2. Світовий досвід демографічного розвитку та демографічних процесів в сучасному суспільстві	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	-
	Практичне заняття «Світовий досвід демографічної політики та можливості його адаптації в Україні»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-3
4	Практичне заняття «Світовий досвід демографічної політики та можливості його адаптації в Україні»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-4
5	Тема 2. Світовий досвід демографічного розвитку та демографічних процесів в сучасному суспільстві	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	-
	Практичне заняття «Світовий досвід демографічної політики та можливості його адаптації в Україні»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-3
6	Практичне заняття «Світовий досвід демографічної політики та можливості його адаптації в Україні»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-4
7	Тема 3. Особливості демографічного розвитку та демографічної політики в Україні	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-	-

Тижні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
			ресурси	
	Практичне заняття «Визначення особливостей демографічного розвитку на місцевому рівні (області, районі, територіальній громаді)»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-4
8	Практичне заняття «Визначення особливостей демографічного розвитку на місцевому рівні (області, районі, територіальній громаді)»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-4
9	Тема 4. Міграційні аспекти демографічного розвитку та демографічної політики в Україні	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	-
	Практичне заняття «Визначення особливостей міграційних процесів на місцевому рівні (області, районі, територіальній громаді)»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-4
10	Практичне заняття «Визначення особливостей демографічного розвитку на місцевому рівні (області, районі, територіальній громаді)»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-5
11	Тема 4. Міграційні аспекти демографічного розвитку та демографічної політики в Україні	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	-
	Практичне заняття «Визначення особливостей демографічного розвитку на місцевому рівні (області, районі, територіальній громаді)»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-4
12	Практичне заняття «Визначення особливостей міграційних процесів на місцевому рівні (області, районі, територіальній громаді)»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-5

Тижні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
13	Тема 5. Проблеми удосконалення демографічної політики та розробка сучасної Стратегії демографічного розвитку	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	-
	Практичне заняття «Шляхи та напрями вирішення проблеми ВПО на загальнодержавному та місцевому рівнях»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-4
14	Практичне заняття «Шляхи та напрями вирішення проблеми ВПО на загальнодержавному та місцевому рівнях»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-5
15	Тема 5. Проблеми удосконалення демографічної політики та розробка сучасної Стратегії демографічного розвитку	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	-
	Практичне заняття «Шляхи та напрями вирішення проблеми ВПО на загальнодержавному та місцевому рівнях»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-4
16	Презентація результатів виконання командного / індивідуального завдання «Розробка концепції удосконалення державного управління демографічними процесами на місцевому рівні»	Практичне заняття	Презентації здобувачів	0-40
17	Підведення підсумків вивчення дисципліни	Лекція	Силабус ККР для проведення заліку Анкети у MS Forms	
	Підведення підсумків вивчення дисципліни	Практичне заняття	Силабус ККР для проведення заліку Анкети у MS Forms	

Командне / індивідуальне завдання «Розробка концепції удосконалення державного управління демографічними процесами на місцевому рівні» полягає у

розробленні та захисті здобувачами вищої освіти проекту місцевого або регіонального розвитку. Вітається робота в команді (5-7 осіб).

Форма проведення: розроблення, презентація та захист (відповіді на запитання, дискусія) командного / індивідуального завдання перед аудиторією (бажано використовувати MS PowerPoint).

Зміст індивідуального завдання: На прикладі окремої території (територіальної громади, району, області), розробити концепцію проекту на задану тему, результатом реалізації якого буде позитивний демографічний ефект, а також позитивні соціально-економічні наслідки для певної громади (району, області). Для представлення результатів виконання завдання необхідно заповнити відповідний шаблон, який розміщено у застосунку Teams MS Office та на дистанційній платформі Moodle.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях рекомендується мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом. Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з оцінок за роботу на практичних заняттях (загальна кількість балів за практичні заняття становить **60 балів**, практичні заняття за кожною темою максимально оцінюється в 12 балів) та за виконання індивідуального завдання, максимальна оцінка за яке становить **40 балів**.

Отримані бали за практичні заняття та індивідуальне завдання додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Диференційований залік відбувається у письмовій формі, білети складаються з 20 тестових завдань із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 2 бал (разом 40 балів) та 12 тестових завдань з практичної частини, кожне з запитань оцінюється максимум у 5 балів (разом 60 балів). Максимальна кількість балів за екзамен: 100
Практичні заняття	Практичні завдання, де відпрацьовуються навички

	індивідуальної та командної роботи. Максимально оцінюються у 60 балів (практичні заняття за кожною темою максимально оцінюється в 12 балів).
Індивідуальне завдання	Охоплює матеріали лекційного курсу, оцінюються у 40 балів.

6.3. Критерії оцінювання практичних занять (практичні завдання):

практичні завдання: 12 балів: отримано аргументовану відповідь, яка демонструє знання предмету завдання та вміння аргументованого викладення результатів аналізу, розуміння можливостей застосування знань в практичній діяльності; **10 балів:** отримано відповідь, яка демонструє знання предмету завдання та вміння аргументованого викладення результатів аналізу, виявляє складнощі в розкритті можливостей застосування знань в практичній діяльності; **8 балів:** отримано відповідь, яка демонструє знання предмету завдання, виявляє неналежний рівень викладення результатів аналізу та розкриття можливостей застосування знань в практичній діяльності; **6 балів:** отримано відповідь, яка демонструє знання предмету завдання в цілому, невміння аргументованого викладення результатів аналізу та розуміння можливостей застосування знань в практичній діяльності; **4 бали:** отримано відповідь, яка демонструє розуміння предмету завдання в цілому, однак виявляє відсутність аргументованого представлення результатів аналізу та нерозуміння можливостей застосування знань в практичній діяльності; **2 бали:** наявність відповіді, яка не відповідає змісту завдання, містить суттєві помилки.

6.4. Критерії оцінювання індивідуального завдання: індивідуальне завдання передбачає розробку та захист проєкту місцевого або регіонального розвитку «Розробка концепції удосконалення державного управління демографічними процесами на місцевому рівні», максимальна оцінка за виконання індивідуального завдання становить 40 балів, причому: **40 балів** – повно розкрито усі чотири питання, наведено приклади з додаткової літератури та джерел; **30 балів** – розкрито усі чотири питання з незначними неточностями, наведено приклад з додаткової літератури та джерел; **20 балів** – розкрито не всі питання, відсутні приклади з додаткової літератури та джерел; **10 балів** – наявність текстової відповіді, яка не розкриває сутність предмета запитання, відсутні приклади з додаткової літератури та джерел.

6.5. Критерії підсумкового оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку):

У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (диференційований залік)** під час сесії. **Залік** проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **60 тестових завдань** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал (**разом 60 балів**) та **10 тестових завдань** з практичної частини, кожне з запитань оцінюється максимум у 4 бали (**разом 40 балів**), причому:

- 4 бали – відповідність еталону;
- 3 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;

– 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»: <http://surl.li/alvis>.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки НТУ на Офіс365, відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams, перегляд новин на Телеграм-каналі.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни у застосунку Microsoft Teams та з дистанційним курсом «Основи соціальної роботи» (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перекладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не

проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації, це саме стосується і колоквіумів. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно – в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Бонуси

Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції (мають не більше двох пропусків без поважних причин) отримують додатково 2 бали до результатів оцінювання до підсумкової оцінки.

7.7. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті

Здобувачі вищої освіти мають право на зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті, за окремими темами або видами навчальної активності із попереднім погодженням з викладачем дисципліни та гарантом освітньої програми. Визнання результатів здійснюється за наявності відповідних сертифікатів.

7.8. Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Основи соціальної роботи».

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Васильєва Н. В. Методологічні засади державного управління демографічними процесами як умови забезпечення сталого розвитку в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток: електр. журнал*. 2020. № 10. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/5.pdf.

2. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики: колективна монографія / за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України, 2014. 380 с.

3. Овдін О. В. Державне управління демографічними процесами: монографія. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 312 с.

4. Овдін О. В. Поняття та категорії державного управління демографічними процесами. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління*. Т. 32 (71). 2021. № 3. С. 8–12.

Додаткові

1. Дегтяр А. О. Теоретико-методологічні засади розробки та реалізації державної демографічної політики в Україні. *Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з держ. управління*. 2012. Вип. 2. С. 196–200.

2. Долінченко О. М., Кризина Н. П. Досвід великих країн щодо державного регулювання демографічних процесів у великих містах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*: електр. наук. фахове видання. 2014. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=689>.
3. Долінченко О. М. Категорійно-понятійний апарат державного регулювання демографічних процесів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 8. С. 140–145.
4. Кравченко М. В., Мельничук Л. М. Механізми державного регулювання демографічного розвитку: теоретичний аспект. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Patp_2014_1_10.pdf.
5. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. Київ: НІСД, 2018. 472 с.
6. Муц Л. Ф. Формування та реалізація державної міграційної політики: монографія. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. 418 с.
7. Овдін О. В. Державне управління демографічними процесами : огляд сучасної фахової вітчизняної літератури. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 4. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/35.pdf.
8. Овдін О. В. Подолання демографічної кризи та її наслідків у місті Кривому Розі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 7. С. 71–76.
9. Овдін О. В. Проблема визначення чисельності населення України у контексті моніторингу демографічних процесів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 123–129.
10. Позняк О. В. Проблеми реалізації імміграційної політики України. *Проблеми реалізації Стратегії державної міграційної політики України: зб. матеріалів наук.-практ. конф* (19 груд. 2019 р.). Київ: НІСД, 2019. С. 63–68.
11. Стешенко В. С. Зміст понять «демографічний розвиток» і «людський розвиток»: тотожності та відмінності. *Демографія та соціальна економіка*. 2013. № 1. С. 5–16.

Інформаційні ресурси

1. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України. URL: <https://idss.org.ua/index>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Демографія та соціальна економіка. Науковий журнал. URL: https://dse.org.ua/index_ua.html
4. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua
5. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <http://www.ukrna.kiev.ua/ukmalib>
6. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
7. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua>.
8. Ліга net. URL: www.liga.net
9. Діалоги. URL: <https://dialogs.org.ua/>
10. Центр Разумкова. URL: <http://www.uceps.org.ua/ua/section/International>
11. Агентство гуманітарних технологій. URL: <http://www.aht.org>